

DE NORMANDIERS

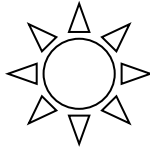

TWEEDE BOEK

IN DE SCHADUW
VAN DE KROON

BOEK 2 VAN
DE NORMANDIERS

DAN ADAMS

Auteur: Dan Adams

Coverontwerp: studio Sunny Side Up, Belgium

© Adobe stock foto

ISBN: 9789464050318

© Dan Adams 2020

Alle reacties welkom bij danadams.be@gmail.com

Uitgever: BNB

Niets aan deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

De cursiefgedrukte teksten in deze roman zijn historische toelichtingen.

PROLOOG

WAT VOORAFGING IN BOEK 1: GUILLAUME DE MONTFROID

TUSSEN 1119 EN 1134

Gerlinde was de dochter van een steenkapper, een lijfeigene. Ze werd wegens haar uitnemende schoonheid op zeer jeugdige leeftijd de maîtresse van de koning van Engeland, die tevens de hertog van Normandië was. Hij had haar opgemerkt bij een bezoek aan Gisors. Vijf jaar later, toen de koning constateerde dat ze zwanger was van hem, verstootte hij haar als minnares. Gerlinde beviel van een dochtertje en gaf het de naam Lisette.

Kort na de geboorte ontmoette Gerlinde opnieuw koning Hendrik. Hun blikken kruisten elkaar. Ze wisselden geen woord. Later vermoedde de koning dat Gerlinde hem behekst had, want hij was sinds dat moment impotent geworden. Daarom wilde hij van haar af. Ze moest uit zijn ogen verdwijnen.

Dit was toevallig het tijdstip waarop Guillaume de Montfroid, de graaf van Avre aan de koning vroeg om te mogen terugkeren naar zijn graafschap. Hij was drieënveertig en al meer dan twintig jaar raadsman en strijdmakker van de koning. Hij was het eeuwig strijdgewoel beu en er bereikten hem verontrustende berichten. Zijn vrouw was bevallen van een dochtertje en vertoonde tekenen van een mentale ziekte. Daarbij waren er ook vermoedens van wanbeheer door zijn rentmeester. De koning verleende hem de toelating om naar zijn burcht in Nonancourt terug te keren, doch niet onvoorwaardelijk. Guillaume de Montfroid moest Gerlinde en haar dochtertje Lisette meenemen naar zijn kasteel in Nonancourt. Hij moest het kind een opvoeding geven, convenabel voor de dochter van een koning. Op zestienjarige leeftijd zou Lisette dan aan het koninklijk hof teruggeroepen worden en door de koning erkend als zijn buitenechtelijke dochter. Hij zou dan zorgen voor een huwelijk, passend bij haar afkomst. Er was één voorwaarde, Guillaume moest ervoor zorgen dat Gerlinde ondertussen met geen andere man samenleefde, want de koning wilde niet dat zijn dochter een andere man

aansprak met 'vader'. Dit was een flinke streep door de rekening van Guillaume, die heimelijk gevoelens koesterde voor de knappe, roodharige Gerlinde.

Omdat de vrouw van Guillaume de Montfroid geestesziek was en niet voor haar dochtertje kon zorgen, nam Gerlinde die taak op zich. Ze zoogde niet alleen haar eigen kind, doch ook dat van de graaf. Later nam ze de opvoeding van beide kinderen ter harte, alsook de zorg voor het huishouden van de burcht.

Ondanks de geheime gevoelens die graaf Guillaume had voor de mooie Gerlinde, hadden ze ook wel af en toe hevige woordenwisselingen. Vooral als het de opvoeding van de zoon van de graaf betrof. Zowel Guillaume als Gerlinde bezaten immers een sterke persoonlijkheid en dit leidde soms tot flinke discussies.

Toen Marie, de nieuwe huishoudster, op Nonancourt aankwam, probeerde zij met alle middelen het hart van graaf Guillaume de Montfroid te veroveren. Gerlinde zag dit met gemengde gevoelens aan. Marie was voor de graaf de troostende engel toen zijn vrouw stierf. Uiteindelijk wist ze toch haar slag te slaan en lokte de door wijn benevelde graaf in haar bed, iets wat hij de volgende dag ten zeerste betreurde.

Henri de Montfroid, de oudste zoon van Guillaume de Montfroid, werd als jongeman wegens zijn intellectuele capaciteiten aan de hofhouding van de Engelse koning toegevoegd. Hij leidde een paar succesvolle militaire operaties en werd wegens zijn sluwheid later zijn adviseur en onderhandelaar. Hij sloot een hechte vriendschap met de jonge kroonprins William Adelin, die langzaam uitgroeide tot een geheime homo-seksuele relatie. William Adelin werd na zijn huwelijk met Alice van Anjou tot hertog van Normandië benoemd. Alice werd verliefd op Henri en betrok hem in een driehoeksverhouding met haar man. Een schipbreuk betekende het einde van die relatie. William Adelin verdronk samen met alle opvarende van de Blanche-Nef, net buiten de beschutte baai van Barfleur. Alice van Anjou zette kort daarop Henri de Montfroid onder druk, om met haar het bed te delen en zo een erfgenaam te verwekken, waardoor ze koningin-moeder zou kunnen worden. Henri voelde zich verstikt in deze relatie. Hij vluchtte halsoverkop terug naar terug naar Normandië om buiten haar gezichtsveld te blijven. Weinig tijd later bleek Alice inderdaad zwanger te zijn. Haar vreugde was echter van korte duur. In haar vierde maand kreeg ze een miskraam. Opnieuw hing de dreiging boven haar hoofd om door haar vader of koning Hendrik uitgehuwelijkt te worden. Dat was nu net het laatste wat ze wilde. Ze deed beroep op Henri en wist hem te overhalen, haar uit Londen te helpen

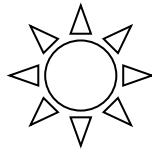
vluchten naar het klooster van Fontevraud. Ze kende zijn geheime ambitie om hertog van Normandië te worden. Ze kon hem, met de steun van het huis van Anjou, daarbij behulpzaam zijn. Daarom dwong ze hem de belofte af om, als de tijd rijp was, haar uit het klooster te komen ophalen en met haar te trouwen. Ze bekende hem dat ze altijd al op hem verliefd was geweest.

Vanaf dat moment richtte Henri al zijn energie op het vervullen van zijn geheime ambitie: hertog van Normandië worden zoals zijn overgrootvader Willem de Veroveraar. In de pas aangeworven rentmeester van zijn vader, met name Jacques d'Orlaix, vond hij niet alleen een nieuwe minnaar, maar ook een uitstekende bondgenoot.

Isolde de Montfroid en Lisette lagen als zuigeling aan dezelfde borst. Lisette, de onwettige dochter van koning Hendrik en zijn gewezen minnares Gerlinde, groeide in Nonancourt op tot een levenslustige spontane jonge vrouw. Ze genoot met volle teugen van haar jonge leven en stond graag in het middelpunt van de belangstelling, vooral van jonge mannen. Lisette was niet alleen de zoogzuster van Isolde, doch ook haar hartsvriendin.

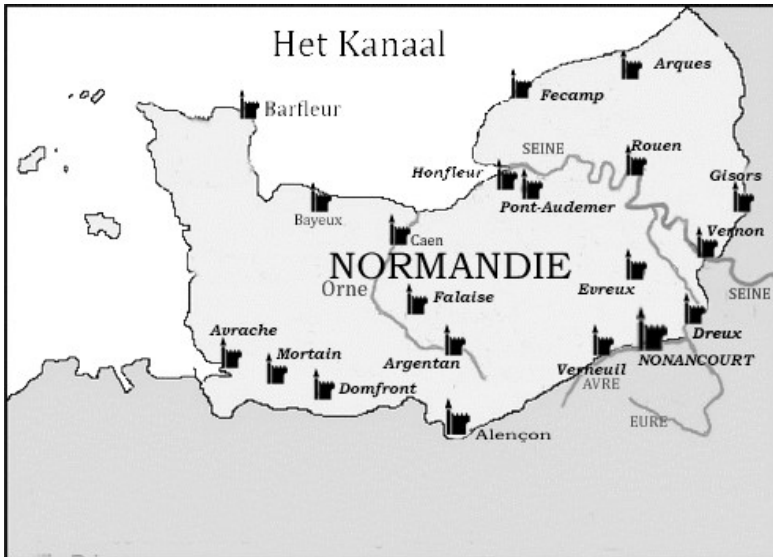
Isolde, de oogappel en dochter van Guillaume de Montfroid, was eerder gesloten, rebels, koppig en soms wat agressief, eigenschappen die ze van haar vader erfde. Ze groeide op tussen paarden en wapens, oefende mee met schildknapen en wapenknechten. Ze was zeer behendig met de dolk en werd een onovertroffen boogschutter. Isolde kwam meermaals in botsing met haar broer Robert en hun haat voor mekaar laaide soms zo hoog op dat het tot een handgemeen kwam.

DE NORMANDIERS

Boek 2

NORMANDIE IN DE 12de EEUW

IN DE SCHADUW VAN DE KROON

DONDERDAG 3 OKTOBER 1135
VERNEUIL
GEEN SPEK VOOR JE BEK

Er heerste heel wat bedrijvigheid op de smidse van Verneuil. Helemaal achteraan, net buiten de overdekte werkplaats, was er een smeltoven gebouwd. Rook en gensters verraadden dat de oven in volle werking was. Ervoor, onder het afdak en beschut voor de regen, lagen hopen ingrediënten voor het bekomen van ijzer: erts, houtskool en ongeblust kalk. De ijzeroven was manshoog en opgebouwd uit blokken vuurvaste steen, bekleed met een mengeling van zand en klei. De zijden van de schacht liepen mooi taps toe naar boven.

Ondanks de wind en de eerste frisse herfstdag stond Rowan met half ontbloot bovenlijf in de smidse van zijn vader. Hij bediende de blaasbalg, die het intense houtskoolvuur in de oven moest aanwakkeren tot de temperatuur bereikt was, waarop het ijzererts smolt en vloeibaar werd. Gisteren had zijn vader de oven opgestart. Op de grond ervan hadden ze eerst wat gespleten eikenhout gestapeld. Dit zou het eerste wegbranden en ruimte scheppen voor de wolf, het ruwe ijzer. Even boven de grond was een rond gat in de oven, de opening waar het taai vloeibare roodgloeiende ijzererts naar buiten kon stromen samen met de slak, het afvalproduct van het proces om ijzer te winnen. De oven hadden ze afwisselend gevuld met lagen houtskool en ijzererts. Reeds een dag en een nacht hielden ze het vuur brandende. Zijn broer, één van de knechten en

hijzelf, hadden om beurt de blaasbalg bediend. Zijn vader controleerde regelmatig de vooruitgang. 'Nog even,' had hij gezegd, 'de aanvoer van lucht niet vertragen. Nog even, ieder ogenblik kan het vloeien.'

Rowan trok in een gestaag tempo aan de arm die de blaasbalg lucht liet aanzuigen en dan bij de neerwaartse haal van de hefboom, de lucht via een holle pijp naar een opening in de oven perste. Het aanzuigen en wegpersen van de lucht had zijn eigen cadans, net als de hamer van zijn vader die op het aambeeld beukte. Die was ondertussen bezig met het smeden van een zwaard. Het stuk metaal dat hij in het vuur hield moest witgloeiend zijn, om onder zijn hamerslagen tot een zwaard gesmeed te worden. Verhitten en smeden, afkoelen in verschillende vloeistoffen, telkens weer, tot het ijzer staal werd en de kling messcherp was uitgesmeed. Het duurde meestal een paar dagen eer zijn vader tevreden was over het bereikte resultaat. Voor de echte goede zwaarden werden meestal een drietal stangen ijzer van verschillende legering samengesmeed, zodat hun specifieke eigenschappen als hardheid, buigzaamheid en taaiheid samensmolten. Dit procedé duurde zelfs weken. Daarom was een goed zwaard ook zo duur en kon alleen de rijkere adel zich zo'n wapen permitteren.

Zijn broer, Mathis, smeedde eindjes getrokken ijzer om tot schakels voor een maliënkolder. Fijn en geduldig werk. Berre de smid kwam even tot bij zijn zoon en knikte goedkeurend.

'Vergeet niet aan de zijkant een viertal schakels meer te steken, want het is voor Plateau. Je weet wel, die dikke vent van Schele Jeanne.'

Daarna liep hij tot bij de oven, pookte even in het luchtgat en keek Rowan even onderzoekend aan. Rowan wist wat hij dacht. Wat moet ik aanvangen met een zoon die amper goed genoeg is om de blaasbalg te bedienen? Rowan had zwarte strepen over zijn gezicht en er liepen straaltjes zweet over zijn voorhoofd.

Een tweetal maanden terug, had Rowan plots voor de deur van het huis van zijn ouders gestaan. Ze hadden gedacht dat hij van de prior verlof had gekregen om zijn ouders te bezoeken. Groot was hun verbazing en ontgoocheling, toen hij hen had verteld dat hij het klooster voorgoed had verlaten. Zijn vader had enkele krachttermen laten horen en geëist om terug te gaan. Tegen de Heer kun je zo maar geen nee zeggen. En de dorpspriester, die zoveel voor hem had gedaan en hem voorbereid had op de abdijschool, wat zou die dan zeggen? Rowan had koppig het hoofd geschud en geantwoord dat er geen weg meer terug was. De prior zou

hem nooit meer terug opnemen, had hij gelogen. Hij zou en kon onder geen beding teruggaan. Als er voor hem geen plaats meer was in het huis van zijn vader, zou hij aan de burchtheer een gepast werk en onderkomen moeten vragen. Aangezien hij geen kloosterling meer was, viel hij terug in de stand van de horigen en die waren met lijf en leden het bezit van de heer. Er waren harde woorden gevallen. Hij had zijn ouders te schande gemaakt. De vader van Rowan kon maar niet begrijpen dat zijn zoon het luxeleventje van geestelijke wou opgeven om gewoon weer lijfeigene te worden, lijfeigene van de burchtheer van Verneuil. Zijn moeder was voor hem in de bres gesprongen. Ze had gesust en gezalfd en uiteindelijk gaf de smid zich gewonnen. Rowan kon blijven tot de heer besliste wat er met hem moest gebeuren. Dat het juist deze zoon overkwam, waarvan hij een sterk vermoeden had niet de vader te zijn, maakte het voor Berre nog zoveel erger. Wat een schande! Rowan zou moeten helpen in de smidse. Zo zal het zijn.

‘Zware arbeid voor sterke kerels,’ lachte zijn vader schamper en hij bekeek het magere lichaam van zijn zoon. ‘Here God, wat moet ik met hem?’

Rowan kreeg een strozak in de hoek van de hut, waar hij vroeger altijd had geslapen. Hij at die avond gekookte rapen in plaats van de lekkere pastei, die hij op zondagavond kreeg in de abdij en er stond geen wit brood op tafel. Naast hem in de hut stond hun geit vastgebonden. Het beest liet ’s nachts scheten. Hij kon er eerst niet van slapen. Maar ook dat zou wennen zeker?

Zijn vader, zijn moeder en zijn broer sliepen ook in de hut. Deze was gedekt met riet waarin muizen huisden. Als het donker en stil was kon Rowan hen horen lopen. De muren bestonden voor een deel uit planken, maar ook uit een vlechtwerk van takken, ingestreken met leem om de hut water- en tocht dicht te maken. In het midden van het dak was een gat voor de afvoer van de rook van de stookplaats. De deur stond meestal open om licht en verse lucht binnen te laten. Aan een kant, dicht bij de deur, stond een tafel en twee banken. Verder een open kast met twee ijzeren potten, een paar aarden kommen, hun nappen om te eten en enkele tinnen drinkbekers. Ook hun kippen sliepen binnen om ze te beschermen tegen de vraatzuchtige vossen.

Heel het dorp sprak over de terugkeer van Rowan. Er werd gefluisterd en geroddeld. Zijn moeder schaamde zich. Rowan ook. Daarom meed hij het om rond te lopen in het dorp. Vrienden had hij niet. Hij was te lang weggeweest. Op zondag ging hij trouw naar de kerk. Hij kwam heel laat binnen en nam plaats helemaal achteraan. Na de mis was hij vlug weer weg. Door de deining, die de terugkeer van Rowan had

veroorzaakt, was het uiteindelijk de burchtheer ter ore gekomen, dat de zoon van smid Berre het klooster had verlaten en nu terug bij zijn ouders in de smidse werkte. Hij ontbood Berre dadelijk bij zich en die bevestigde zijn heer de terugkomst van zijn zoon.

Deze wending in het leven van Rowan kwam Louis d'Ambois, burchtheer van Verneuil, goed uit. Zijn rentmeester werd wat ouder. Hij was kortademig en vaak ziek. Hij kon wel wat hulp van een klerk gebruiken. Aangezien hij veronderstelde dat een monnik, die een opleiding voor priester gevolgd had, enige notie bezat van mathematica en kon lezen en schrijven, besloot de burchtheer Rowan op een gesprek uit te nodigen. Of liever, het bevel te geven bij hem te komen.

Net aan dat gesprek dacht Rowan, toen hij op de zandweg voor de smidse twee meisjes zag aankomen. Hij schatte hen beiden wat jonger dan zichzelf. Het ene meisje had honingkleurig haar en het andere was kastanjebruin. Het blonde meisje had meer dan schouderlang haar. Het waaide af en toe voor haar gezicht. Met een elegant gebaar streek ze het dan van voor haar ogen weg. Het meisje met het kastanjebruine haar had het in een knotje gebonden. Aan hun rijkelijke kledij merkte hij dat ze van adel waren. Het waren veruit de mooiste meisjes die hij ooit had gezien. Het meisje met het blonde haar was zelfs mooier dan die Lisette, die hij in Nonancourt had ontmoet. Ze liepen gearmd en zo gracieus. Rowan trok verder aan de arm van de blaasbalg, zonder zijn ogen van het tweetal af te wenden. De rokken van de meisjes wipten speels op en neer van onder hun korte mantels. Ze droegen fijne lederen schoentjes. Af en toe hieven ze hun rokken wat op, om de zoom van hun kleed niet te bevuilden en kon hij hun slanke enkels zien. Toen ze dichterbij kwamen durfde hij hen niet meer openlijk aankijken. Terwijl hij verder de blaasbalg bediende, hield hij hen van uit een ooghoek in de gaten. Ze bleven tot zijn verwondering staan en kwamen wat dichterbij. Zonder enige gêne bekeken ze hem. Af en toe fluisterde het blonde meisje wat in het oor van het andere, wat leidde tot gegiechel. Rowan voelde zich bekeken en zijn wangen kleurden rood. Hij schaamde zich omdat zijn hemd opening en zo zijn met roetvlekken besmeurde, mager bovenlijf te zien was.

Hij keek op. Het blonde meisje tuitte haar mondje, monkelde even en er verschenen pretlichtjes in haar ogen. Terwijl ze even knikte, schonk ze hem een stralende glimlach. Daarna vervolgden de twee hun weg richting burcht. Eventjes keek het meisje met honingkleurig haar achterom. Hij had de indruk dat ze met haar hand zwaaide. Rowan was onder de indruk. Zijn hart klopte wat sneller. Is dit de verzoeking, de

verleiding waarover hij zo dikwijls had gedroomd en gehoord, zonder te weten wat het eigenlijk inhield. Diep in zijn hart wist hij dat deze meisjes niet in hem geïnteresseerd konden zijn. Ze hadden slechts belangstelling gehad voor een jonge man die de blaasbalg van een ijzeroven bediende. Wie waren die twee meisjes? Terwijl hij hen nakeek, zakte zijn tempo van pompen en kwam zijn broer tot bij hem. Hij legde zijn arm op de schouder van Rowan.

‘Dat is geen spek voor je bek, broer.’

‘Wie zijn die twee, Mathis. Kan het zijn dat ik dat ene meisje ken?’

‘Dat denk ik niet. Die blonde is Fleur, de dochter van de burchtheer. Eigenlijk heet ze Florence, maar iedereen noemt haar Fleur. Dat andere meisje is haar kamenierster. Ik denk dat ze Sybille heet. Vooruit, aan het werk. Trek aan de blaasbalg, anders laat je de temperatuur in de oven zakken. Je moet je kost verdienen broer’

Rowan greep bedachtzaam met zijn linkerhand onder zijn hemd en omklemdde het medaillon van de Heilig Maagd, terwijl hij met zijn rechterhand de blaasbalg bediende. Hij kende die Fleur wel. Ze was het meisje dat hem het medaillon had gegeven, toen hij als kind eens zijn moeder naar de burcht vergezeld had. Het was zeker al tien jaar geleden, bedacht hij. Intussen had hij het leren riempje al een paar keer vervangen, doch het medaillon had hij al die tijd rond zijn hals laten hangen. Fleur. Het meisje met het honingkleurig haar. Zij was het geweest. Zij had het medaillon rond zijn hals gehangen en gezegd dat het hem zou beschermen.

Terwijl hij verder de blaasbalg bediende, dwaalden Rowan gedachten opnieuw naar het onderhoud, morgen bij de burchtheer. Hij was er niet gerust in. Dit kon van alles betekenen. Immers, het was niet meer de prior die zijn leven bepaalde. Nee, nu was het de burchtheer. Hij kon maar niet bedenken wat zijn heer met hem voor had. In elk geval zou het over zijn toekomst gaan. Misschien moest hij wel dienen als soldaat. Wapens hanteren, mensen verwonden of zelfs doden. Niks voor hem. Of misschien zou zijn heer hem doen trouwen met één of ander meisje en hem een kleine boerderij toewijzen. Dat gebeurde vaak met horigen. Dit leek hem nog een slechter alternatief. Boeren zat hem zeker niet in het lijf en samenwonen met een vrouw die hij niet kende! Hij mocht er niet aan denken. Joran, de zoon van dikke Seppe, was van de heer gedwongen geweest te huwen en samen te wonen met Lisa. Een groot, fel, bazig wijf. Hij kreeg er vaak een pak slaag van als hij dronken thuiskwam. Zijn vrouw was de verpersoonlijking van de vruchtbaarheid

zelve en had hem opgezadeld met een hele resem kinderen. Hij moest zich op de kleine hoeve krom werken om al die monden te voeden. Geen wonder dat hij zich vaak bezatte met zelf gebrouwde mede.

Rowan had echt geen idee wat de burchtheer met hem voor had. Zijn vader zag het somber in. 'Als hij beveelt bij hem te komen, is dat meestal geen goed nieuws,' bromde die.

Misschien zag hij daar ook het blonde meisje terug. 'Fleur,' mompelde hij bij zichzelf, om haar naam eens op zijn lippen te proeven. 'Fleur.'

VRIJDAG 4 OKTOBER 1135

VERNEUIL

SPREEK VRANK EN VRIJ

Rowan was al vroeg wakker, nog voor de zon boven de horizon verscheen. Hij liep naar buiten, tot bij de waterput, trok zijn hemd uit en waste zich grondig met zeep. Vooral zijn gezicht en handen kregen een flinke beurt. Zijn moeder was ook al wakker. Ze bracht hem zijn vaders beste hemd. Het was natuurlijk veel te groot. Ook dat nog. Hij moest zich vroeg bij de burchtheer Louis d'Ambois aanmelden, was hem bevolen. Rowan liet zijn blik over het landschap glijden. Er hing een nevel boven de velden. Duiven koerden in de lindeboom naast hun hut.

De burchtheer sneed een stuk spek af, trok een plat brood in twee en schoof het brood en spek naar Rowan toe.

'Heb je al ontbeten?' vroeg hij aan Rowan zonder hem aan te kijken.

'Nee, edele heer.'

'Zet je en bedien je.'

Rowan had dit niet verwacht. Hij kreeg eten en mocht aanzitten tegenover de burchtheer. Dit was zeker een goed teken. Hij nam het mes van tafel en sneed een dunne snede spek af. Hij wilde een goede indruk wekken en mocht zich niet te gulzig tonen. Het spek legde hij op een stuk brood. Hemels. Zo'n lekker buikspek had hij nog nooit gegeten. Het vast smolt op zijn tong. Ze aten zwiingend. Ondertussen gluurde Rowan tussendoor naar de burchtheer. De man had eerder een stuurs opzicht en een grote plompe neus, die wat rood aanliep. Hij had een normale gestalte, een onverzorgde baard en slordig schouderlang grijs haar. Rowan kon moeilijk geloven dat dit de vader was van dat mooie meisje met honingkleurig haar.

Plots wendde de burchtheer zich tot hem, terwijl hij Rowan ongegeneerd aankeek. 'Ik hoef je niet te vragen of je kunt rekenen, schrijven of lezen. Ik heb navraag gedaan naar je en aangezien je bestemd was om theologische studies in Parijs aan te vatten, zal je wel bekwaam genoeg zijn voor de functie die ik jou zal opdragen.' Ondertussen smeerde de burchtheer een flinke klont reuzel op zijn brood, stak het in zijn mond en kauwde erop. Hij leek even vergeten te zijn wat hij zonet vertelde.

'Tast maar toe, jongeman. Hoe heet je ook weer?'

'Rowan, heer. Om u te dienen, heer.'

‘Waarom heb je het klooster verlaten Rowan? Ik herinner me dat ik je jaren geleden daarheen stuurde op voorspraak van de dorpsprijester. Laat me even nadenken. Was het niet kort nadat ik hier als burchtheer was aangesteld, of heb ik het over iemand anders?’

‘Nee, heer, dat was ik.’

‘Wel Rowan, waarom verliet je de abdij?’

‘Ik hoorde de Heer niet meer roepen, edele heer.’

Louis schoot in een bulderlach en sloeg daarbij met de vuisten op tafel. ‘Dat is een goeie. Je hoorde de Heer niet meer roepen.’

‘En een kloosterleven was niks voor mij heer,’ voegde Rowan er vlug aan toe.

‘Daar kan ik inkomen. Het zou ook niets voor mij zijn.’ Louis leunde achterover. ‘Wel Rowan, in het vervolg zullen we dikwijls samen ontbijten. Ik hou ervan tijdens het ontbijt door mijn rentmeester geïnformeerd te worden over de stand van zaken.’ Louis spoelde de laatste restjes brood door met een flinke slok wijn. Hij wees de kruik wijn aan en schoof een beker nader bij Rowan. ‘Bedien jezelf.’

Rowan keek verbaasd op. Wat had hij in Godsnaam met de rentmeester te doen. Hij begreep niet goed wat de burchtheer met hem voor had. Zijn nieuwsgierigheid won het op zijn ontzag voor de burchtheer. Hij kon niet nalaten te vragen: ‘Welke functie had u voor mij in gedachten, heer?’

‘Je begint als klerk bij Antoine, de huidige rentmeester.’

‘U zegt klerk, heer. Ik kan niet goed volgen Bedoelt u edele heer, dat u mij aanstelt als klerk bij de rentmeester?’

‘Luister Rowan. Mijn huidige rentmeester Antoine is oud en heeft problemen met zijn gezondheid. Hij zal je inwerken zodat je binnen de kortste tijd zijn functie kunt overnemen. Indien ik over je tevreden ben, krijg je over een jaar je vrijbrief en een behoorlijk loon, passende bij de functie van rentmeester. Dan kan je zijn taak overnemen. Voorlopig ben je aangesteld in de functie van klerk. Nog vragen?’

Rowan had veel vragen, maar heer Louis wuifde die weg en beval hem te eten. ‘Van al dat vasten in een klooster zou je van je stokken vallen,’ zei hij nors terwijl hij Rowans magere lichaam monsterde. ‘Waar je zult slapen, werken en verblijven zal Antoine je straks wel uitleggen. Wel wat denk je, Rowan. Is dit iets voor jou?’

‘Ja, edele heer. Mijn dankbaarheid kent geen grenzen. Ik weet niet hoe ik u danken moet.’ Terwijl hij dit zei, was Rowan rond de tafel gelopen en knielde voor Louis neer.

‘Rechtstaan! Ophouden met die flauwekul. Geen gevele of schone schijn. Dit moet je dadelijk afleren. Spreek vrank en vrij, zonder veel

tierlantijntjes. Op je knieën zit je enkel voor God de Heer. Het enige wat ik van je wil is eerlijkheid en trouw. Ah, daar is de rentmeester. Hij weet alles. Je kunt met hem meegaan.'

Rowan stond recht en wilde nogmaals de burchtgraaf bedanken. Louis wuifde met zijn hand alle bedankingen weg. Rowan griste vlug zijn snee brood en reepje spek mee en volgde Antoine, de rentmeester. Hij bedacht dat iedereen in het dorp de burchtgraaf afschilderde als een lomperik, vrek en gierigaard. Lomp? Eerder direct, hij zei in elk geval wat hij dacht. Gierig? Misschien, maar niet als je bij hem aan tafel zit. Dat spek, zo boterzacht van smaak. Hmmm...

Antoine bleek een beminnelijk man. Totaal het tegenovergestelde van de eerder norske burchtheer. Hij begroette Rowan hartelijk, maakte geen enkele opmerking over zijn afgebroken priesteropleiding en stelde hem vooral op zijn gemak. Rowan zou voorlopig bij hem op de kamer slapen, deelde Antoine hem mee. Hij maakte hem ook wegwijs in het kasteel, stelde hem voor aan verschillende mensen die een leidinggevende functie hadden in de burcht en nam hem tenslotte mee naar het scriptorium. Daar aan die tafel bij het raam, dat bespannen was met varkensblazen zodat het wat licht doorliet, was zijn werkplaats. Naast het scriptorium was de werkkamer van de rentmeester. Antoine toonde hem ook de familiekamer. Daar mocht de rentmeester aanzitten voor de maaltijden. Rowan, als klerk, zou voorlopig samen met de bedienden de maaltijd gebruiken in het zaaltje naast de keuken. Rowan had tijdens de rondleiding tevergeefs uitgekeken of hij Fleur niet zag. Dat meisje bleef door zijn hoofd spoken. Fleur was jammer genoeg nergens te zien.

NAJAAR 1135 NORMANDIË MONTFROID, IK REKEN OP JE.

In oktober 1135 ontmoette koning Hendrik I van Engeland, na veel aandringen en diplomatiek overleg, de kinderen van zijn dochter Mathilda en haar man Godfried van Anjou. De koning genoot enorm van de ontmoeting met zijn kleinkinderen. Vooral de eerstgeborene, de twee jaar oude Hendrik stal zijn hart. Deze kleinzoon zou zijn bloedlijn voortzetten. Zijn dochter maakte van zijn goede luim gebruik om opnieuw van haar vader te eisen dat hij de Normandische edelen zou aanzetten om ook aan haar trouw te zweren, aangezien ze door haar vader als erfgenaam was aangevoerd. Hendrik weigerde dit. Hij wantrouwde haar. Mathilde en Godfried keerden verholgen om deze afwijzing terug naar Angers. Ze steunden van uit het graafschap van Anjo, een nieuwe Normandische opstand onder leiding van Willem I van Ponthieu. Zijzelf wijdden hun aandacht vooral aan de wederopbouw van hun kasteel in Angers, dat in 1132 door een brand totaal verwoest werd.

Twee ruiters reden stapvoets langs de zandweg richting koninklijk jachtgebied. Alhoewel hun paarden dicht naast elkaar voortstapten, converseerden ze niet. Beiden waren blijkbaar in hun eigen gedachten verzonken. Ze keken zelfs niet op, toen een toom patrijzen met veel lawaai voor de poten van hun paarden verschrikt opvlogen. Het was één van die zeldzaam milde nazomerse dagen, wat nevel in de voormiddag en daarna volop zon. De velden waren geplouwd en de frisgroene sprietjes van de ingezaaide wintertarwe golfdend onder een zuchtje wind.

Henry de Montfroid deed zijn baret af en stopte die in zijn zadeltas. 'Ik ben hier slechts één dag. Ik moet morgen weer weg,' zuchtte hij.

Jacques d'Orlaix, keek op. 'Dat had ik al begrepen.'

'Eerst help ik de koning de opstand van Willem van Ponthieu neer te slaan. Ik voorzie geen grote problemen hierbij. Tegen Kerstdag ben ik terug en blijf de hele winter op Nonancourt.' Henry hield zijn paard in, greep naar de teugels van het paard van zijn vriend om het ook te laten stoppen en legde vertrouwelijk zijn hand op de dij van Jacques. 'Ik heb een vervroegd kerstcadeau voor je.'

Jacques trok vragend de wenkbrauwen op.

‘Ik heb het geregeld dat je tegen Kerstdag definitief verlost zult zijn van je vriendinnetje uit de keuken,’ vervolgde Henri grijnslachend. ‘Ik zorgde er persoonlijk voor dat koning Hendrik Gerlinde bij zich zal roepen. Mijn vader zal haar tot bij hem moeten begeleiden. Dat mens zal niet meer naar Nonancourt terugkeren. Je bent straks van haar en haar bemoeienissen verlost.’

‘Hoezo?’

‘Wat hoezo. Je weet toch dat ik één van de voornaamste raadgevers van koning Hendrik ben. Hoe eigenzinnig de koning soms is, volgt hij toch wel vaak mijn advies.’

‘Wat bedoel je hiermee?’ vroeg Jacques d’Orlaix aan zijn vriend.

‘Je zult het wel zien. Er wacht de rosse van de keuken, die zich tegenwoordig te veel mengt in zaken waar ze niets mee te maken heeft, een erg onaangename verrassing. Ik wil je pret niet bederven door het nu al te verklappen.’

‘En die sloerie van haar?’

‘Je bedoelt Lisette?’

‘Ja, die bedoel ik. Was het niet de afspraak van de koning om haar dit jaar aan het hof te ontbieden?’

‘Wel ja, ze mag samen met haar moeder zich binnenkort bij de koning aanmelden. Ook haar wacht een erg onaangename verrassing, misschien nog onaangenamer dan die van haar moeder.’

Jacques grijnslachte. ‘Dit lijkt me een fantastisch vooruitzicht.’ Hij maakte een smekend gebaar naar zijn vriend. ‘Kan je niet een kleine tip geven en zo mijn nieuwsgierigheid wat bevredigen?’

‘Oh, jawel.’ Henri keek in de lucht. ‘Ik zie een bruid. Nee, twee bruiden...’

‘Oh God! Zal Hendrik hen uithuwelijken?’

‘Wie weet?’

‘En je vader de graaf, waarom moet die mee?’

‘Eigenlijk is hij er niet nodig. Ik wil echter dat hij erbij is als hij hoort welke verrassing die rosse en haar dochter te wachten staat. Ik garandeer je, er komt ruzie tussen de koning en mijn vader.’

Een rukje aan de teugels maakte het paard van Jacques duidelijk dat het weer mocht stappen. Henry volgde. Er verscheen een glimlach op de lippen van Jacques. Zijn gezicht bloeide open. ‘Ik had het niet beter kunnen bedenken. Ruzie kan betekenen dat Hendrik jou aanwijst als graaf van Avre en je vader dwingt, zijn titel aan jou door te geven.’

‘Juist en dan staan we natuurlijk een grote stap dicht bij ons doel.’ Henri stak zijn arm horizontaal uit naar Jacques. Die deed hetzelfde. Hun handen sloten zich om elkaar.

'Amicitia fortior'

'Amicitia fortior'

'Kom, als we iets willen maken van onze dag, moeten we voortmaken,' moedigde Jacques zijn vriend aan. 'Vooruit, in galop naar de jachthut. Daar zal ik je eens lekker verwennen, je verdient het.'

Ondanks de herfst met zijn vele regendagen, hergroepeerde Hendrik zijn leger in Rouen rond zich en trok op tegen de opstandelingen. Hij werd gesteund door een groot aantal trouw gebleven vazallen en hun mannen. Henri de Montfroid vervoegde in Caen, met een contingent van honderd zwaarbewapende krijgslieden, de koninklijke strijdmacht. Hij bracht vijftig ruiters uitgerust met lans en zwaard mee, alsook een cavalerie van vijftig boogschutters.

Hendrik van Engeland maakte korte metten met de opstand van Willem van Ponthieu. Daarna trok hij zich dadelijk terug. Het najaar, gelukkig voor de koning en zijn krijgsvolk niet al te nat, liep op zijn laatste benen toen hij eind november opnieuw Rouen bereikte. Hij kon, nog voor de winter een eerste prik uitdeelde, een comfortabel onderkomen vinden in zijn hertogelijke residentie.

Zijn eerste werk in Rouen bestond klerk en een koerier te ontbieden. Die kreeg de opdracht onverwijld een bericht over te brengen aan graaf Guillaume de Montfroid met de melding, dat hij enkele dagen in Rouen verbleef en wenste kennis te maken met zijn dochter Lisette. Zij was zestien geworden en had dus de huwbare leeftijd bereikt.

Niet alleen Henri de Montfroid, maar ook zijn secretaris had hem op dit feit gewezen. Hij zou Lisette erkennen als zijn buitenechtelijke dochter en gebruiken voor zijn huwelijkspolitiek. Henri had hem zelfs attent gemaakt op twee voor zijn doel, heel aantrekkelijke huwelijkskandidaten. De koning deelde Guillaume de Montfroid mee dat daarbij de aanwezigheid gewenst was van niet alleen de moeder van Lisette, maar ook van de graaf zelf. Hendrik schreef er onderaan eigenhandig bij: 'Montfroid, ik reken op je. Bij Gods genade, Hendrik I, koning van Engeland en hertog van Normandië.'

Een klerk rolde het perkament op, bond het dicht met een gekleurd lint, drupte een klodder rode was op de knoop en de koning drukte er zijn zegelring in. Daarna werd het perkament in een lederen foedraal geschoven.

'Onmiddellijk wegbrengen naar Guillaume de Montfroid, graaf van Avre en Dreux,' beval de koning aan een koerier.

DINSDAG 15 NOVEMBER 1135
NONANCOURT
MIJN LEVEN IS HIER

Graaf Guillaume liet Gerlinde ontbieden in de kleine ontvangstkamer. Ze ging er met gemengde gevoelens heen. Ze wist niet goed wat dit betekende. De graaf had haar zelden laten ontbieden en zeker niet in de ontvangstkamer. Als hij iets te zeggen had, zocht hij haar op in de keuken.

Niet alleen omdat ze de pleegmoeder van Isolde was, doch ook hun passie voor het schaakspel had hen gedurende de laatste jaren nader tot elkaar gebracht. Sinds Guillaume wist dat ze een niet onverdienstelijke tegenstander was, kregen zijn beker en een schaakspel een vaste plaats in de familiekamer. Iedere week vond de graaf wel een vrije avond om haar tot een spelletje schaak te verleiden. Soms bleven ze wat napraten. Dan zaten ze rustig op een bank naast de haard, ieder met een beker wijn in de hand. Gerlinde had die gesprekken altijd heel fijn gevonden. Hij besprak met haar de problemen van het graafschap. Wie er zijn pacht niet kon betalen of een burenruzie die hij moest oplossen, over zijn zoons of hun beide dochters. Maar nooit over koning Hendrik. Nee, niet over Hendrik. Dit onderwerp was voor hen pijnlijk en bleef taboe. Soms, terwijl ze nadacht met haar blik op het schaakbord gericht, had ze het gevoel dat de graaf haar heimelijk aanstaarde. Gerlinde wist best dat ze een aantrekkelijke vrouw was. Zou ze misschien voor hem toch iets meer zijn dan de pleegmoeder voor zijn dochter of een luisterend oor? Af en toe dacht ze: nu zal hij iets liefs tegen me zeggen, of me een complimentje geven. Dat gebeurde jammer genoeg nooit. De enige complimentjes dat ze van de graaf kreeg, betrof haar inzet voor Isolde en haar werk in de keuken. Eigenlijk was dat maar best ook. Het zou niks dan moeilijkheden met koning Hendrik meebrengen. En nog dit jaar zou Lisette aan het hof worden geroepen en zij van haar belofte ontheven worden. Misschien dan...

Gerlinde beklom de trap naar het woonhuis. Het was een killige en mistige novemberdag. Het motregende al de hele dag. Er was niemand op het binnenplein te zien. Iedereen had blijkbaar een droge plaats opgezocht. Terwijl ze door de gang naar de kleine ontvangstkamer liep, schoot de gedachte door haar hoofd dat de graaf weduwnaar was en opnieuw vrij. Marie, flitste het door haar hoofd. Zou het iets met Marie te maken hebben? Nee, ze had zowel de graaf als Marie scherp in de gaten gehouden. Alhoewel Marie niet kon laten met haar kont rond de graaf te

draaien, had ze gemerkt dat de graaf er alles aan deed om haar te mijden. Dit zou niets worden, ondanks die nacht. Guillaume had al duidelijk laten blijken dat hij niet in Marie als zijn toekomstige echtgenote geïnteresseerd was.

Waarom ontbood de graaf haar dan in de ontvangstkamer? Zou hij misschien haar een aanbod doen? Oh, God, wat dan. Nee, nee, dit kon zo maar niet. De eed aan koning Hendrik verbood het hem. Daarbij, zij was niet van adel. De graaf zou nooit een echtgenote nemen die niet van adel was. Ondenkbaar! Of betrof het soms haar werk in de keuken?

De deur van de kleine ontvangstkamer stond open. De haard brandde en enkele waskaarsen verlichtten spaarzaam het vertrek. De graaf had zich voor de haard gezet in een gemakkelijke fauteuil. Hij stond onmiddellijk op en schoof een fauteuil bij. 'Sluit de deur en zet je Gerlinde,' zei hij minzaam. Hij trok zijn laarzen uit en legde zijn voeten op het bankje voor de haard.

'U hebt me toch niet laten komen heer graaf, om samen onze voeten te warmen,' zei ze met enige ergernis in haar stem. 'Ik heb vandaag immers veel te doen.'

Hij merkte haar lichte irritatie op. 'Ik weet het. Dit kan echter niet wachten.' Hij nam een opgerold perkament van het tafeltje naast zich. Gerlinde herkende het lint en de koninklijke zegel. Ze trok wit weg. Haar ogen verstarde.

'God sta me bij,' stamelde ze en sloeg haar hand voor haar mond.

'Ik heb een bericht gekregen van koning Hendrik,' zei hij en overhandigde haar het perkament.

Gerlinde weerde het af. 'Vertelt u maar wat er instaat, heer graaf,' antwoordde ze aangedaan.

Guillaume zag haar ontredde. 'Ik zal er niet lang omheen draaien. Hendrik is in Rouen en hij ontbiedt Lisette aan zijn hof. Hij zal haar als zijn onwettige dochter erkennen en haar toekomst bespreken.'

'Almachtige God,' zuchtte Gerlinde terwijl ze haar handen berustend op haar schoot legde. 'Hij is haar niet vergeten. Ik heb nog zo gehoopt dat hij haar vergeten zou zijn.'

'Nee, hij is haar natuurlijk niet vergeten. Wat dacht je? Dit is niet het enige. Hij vraagt ook of jij haar begeleidt.'

Gerlinde schudde het hoofd. 'Daar moet ik over nadenken.'

'Ik vrees dat het geen vraag is, maar een bevel. Je kan er niet onderuit, Gerlinde. Ook ik moet mee.'

'Wat betekent: toekomst bespreken?'

De graaf fronste zijn voorhoofd. 'Wat het juist inhoudt, staat niet in het document. Ik heb echter wel een vermoeden. Hij heeft een huwelijkskandidaat voor Lisette, vrees ik. Denk evenwel niet dat jij of zij enige inspraak zullen hebben.'

Gerlinde staarde wezenloos voor zich uit. Dit was het moment waar ze al meer dan een jaar voor vreesde. Ze zou Lisette verliezen.

'Hoe zal Lisette dit opnemen,' vroeg Guillaume om de stilte te verbreken.

Gerlinde haalde de schouders op. 'We hebben het er al een paar keer over gehad. Eigenlijk kijkt ze naar de ontmoeting uit. Ze wil graag haar vader leren kennen. In haar ogen is hij een koning, de voornaamste man van Normandië en Engeland.' Gerlinde kreeg het moeilijk om verder te praten. Een traan rolde over haar wangen. Na een paar ogenblikken hernam ze zich. 'Het ergste is dat ik het afschuwelijk vind, om haar te moeten missen en zij ernaar uitkijkt om naar het hof van de koning te gaan. Hoe kan ze!' Gerlinde sloeg de handen voor haar gezicht en begon geluidloos te wenen. Haar schouders schokten.

Guillaume liet haar even. Dan schoof hij zijn fauteuil dichterbij en nam aarzelend haar hand in de zijne. Zijn hand was warm en gaf haar om een of andere reden een vertrouwd gevoel. 'Je kunt daar niets tegenin brengen. Het is tenslotte haar vader. Zie je er misschien tegenop, om geconfronteerd te worden met je vroegere...' Guillaume zocht even naar een ander woord voor minnaar maar vond er geen.

'Minnaar, wilde u zeggen,' vulde Gerlinde aan. 'Ja, een ander woord is er niet voor onze vroegere relatie.' Ze keek hem aan. 'Toen hij mij in Gisors achterliet zonder zelfs een afscheidskus, was mijn hart gebroken. Blijkbaar geneest de tijd alle wonden. Ik heb hier in Nonancourt een nieuwe thuis gevonden. Hendrik is al jaren uit mijn hart verbannen. Het verleden is tot een verre herinnering vervaagd. Hier ligt mijn hart, maar ik ben bang dat hij mijn dochter voorgoed van mij zal afnemen.'

Guillaume zag tranen haar mooie groene ogen vertroebelen. 'Je kunt je dochter niet bij je houden, Gerlinde. Ze is bijna volwassen en moet haar eigen weg gaan. Zelfs als Hendrik haar niet meeneemt naar zijn hof in Londen, is het haar wil om met Isolde mee te gaan naar Poitiers. Laat haar, haar eigen vleugels uitslaan. Ze komt ooit wel bij je terug. Je raakt haar niet kwijt.'

Blijkbaar vond Gerlinde geen troost in de woorden van Guillaume, want ze begon onbedaarlijk te wenen. De graaf wist niet goed welke houding hij moest aannemen. Hij stond recht, knielde naast haar stoel en sloeg troostend zijn armen rond haar. 'Het komt allemaal wel goed. Het komt allemaal wel goed,' fluisterde hij.

Ze duwde hem wat van zich af om hem in het gezicht te kijken. 'Wan...neer,' hakkelde ze. 'Wanneer ver...trekken... we?'

'Volgende week. Je hebt wel even tijd.'

Ze rechtte haar hoofd en keek hem angstig aan. 'Hij zal mij daar houden. Ik ken hem, hij is iets van plan.'

'Wil je dan niet bij je dochter blijven?'

'Nee, aan het hof ben ik niets of niemand meer. Aan Nonancourt heb ik mijn hart verloren. Hier wil ik terugkomen. Mijn leven is hier.' Ze legde wanhopig haar handen op zijn borst terwijl ze opnieuw in snikken uitbrak. 'Ik wil terugkomen...Ik wil terug...'

'Je zult terugkomen,' antwoordde Guillaume grimmig.

'En als ik niet mag van hem?'

'Dan neem ik je zo terug mee. Je komt met mij terug naar Nonancourt. Ik beloof het je, met of tegen de wil van Hendrik.' Hij kuste haar op het voorhoofd en stond recht. 'Vertel ik het Lisette of jij?'

'Ik,' snikte ze. 'Het is mijn dochter.'

Na het gesprek met Guillaume haastte Gerlinde zich naar Lisette. Zij was samen met de nieuwe kapelaan aan het musiceren. Ze hoorde het zachte getokkel op de luit en de glasheldere sopraanstem van haar dochter. De melodie kwam haar bekend voor. In het portaal van de kapel bleef ze even bewonderend luisteren vooraleer ze binnentrad en de kapelaan groette. Die knikte goedkeurend naar Lisette. 'Dat was heel mooi. Ik vermoed dat je moeder je nodig heeft. Ga maar mee. Morgen oefenen we verder.'

'Kom je mee, Lisette. Ik moet je dringend spreken. We gaan naar de ontvangstkamer. De haard brandt daar. Het is er warm en daar zijn we alleen.'

'En?' vroeg Lisette toen ze zich in de fauteuil neerplofte, haar voeten onder zich trekkend.

'Lisette!'

'Ja!' Lisette trok haar voeten van onder zich en zette zich recht in de fauteuil. 'Zeg het maar, moeder. Was het zo belangrijk om mij midden in een lied te onderbreken?' Lisette keek haar moeder onderzoekend aan. 'Moeder, je hebt geweend!'

'Ja, wegens dit.' Gerlinde nam het perkament van het tafeltje en overhandigde het aan Lisette. 'Van je vader, lees maar.'

'God almachtig, van de koning zelf!' Lisette griste de brief uit de handen van haar moeder en begon haastig te lezen. Haar gezicht klaarde

op. 'Uiteindelijk,' riep ze uit. 'Het werd tijd ook. Ik begon al te denken dat hij mij vergeten was.' Ze gaf het perkament terug. 'Wanneer vertrekken we?'

'Volgende week, zegt de graaf.'

'Waarom wilde je me nooit over mijn vader de koning vertellen?'

'Dan zal ik antwoorden met een wedervraag: waarom heb je nooit naar hem gevraagd?'

'Nee, nee, nee moeder! Dat heb al ik wel. Je hebt telkens mijn vragen ontweken en gezegd: later, het is nu nog niet het moment.'

'Hmm. Je hebt gelijk. Koning Hendrik heeft me destijds zo vernerd en pijn gedaan dat ik niet graag aan hem herinnerd wilde worden.'

'Ga je ook mee?'

'Het is niet van willen, maar van moeten!'

'Echt waar,' glunderde Lisette? 'Wat ben ik blij.'

'Ja, ik moet je vergezellen naar Rouen,' zuchtte Gerlinde. Ik moet hem onder de ogen komen. Goed. Het zij zo. Ik zal het doen met opgeheven hoofd. Niet ik was fout, maar hij. De tijd is rijp om je het volledige verhaal te vertellen over je vader.'

'Hoe leerde je hem eigenlijk kennen?'

'Niet zo ongeduldig zijn. Laat me beginnen bij het begin, Lisette.' Gerlinde streek nadenkend haar voorhoofd en nam een lint uit haar zak. 'Help me even met mijn haar, wil je,' zei ze tegen Lisette. Lisette bond het op in een staart en zette zich terug neer.

'Mijn verste herinneringen gaan terug naar de tijd dat ik een meisje was van acht of negen jaar oud.'

'In welk jaar ben jij geboren moeder?'

'Zo zeker weet ik het niet, mijn ouders konden noch lezen noch schrijven. Hm, ik vermoed in het jaar 1097 of 1096, misschien zelfs vroeger. In elk geval legde men in dat jaar, de laatste stenen voor de bouw van het kasteel van Gisors. Het was in de nabijheid van die burcht dat ik werd geboren. Mijn vader heette Calum en mijn moeder Brianne. Ik was de op één na jongste van zes kinderen. Mijn moeder had mijn vader niet uit vrije wil getrouwd. Nadat ze weduwe was geworden, moest ze van de graaf, na de verplichte rouwtijd van zes weken, opnieuw trouwen met een man met de naam Calum, mijn vader. Mijn moeder had uit een vorig huwelijk reeds twee kinderen, twee zonen.

'Dat vertelde je vroeger al. Waar ligt Gisors?'

'Gisors ligt aan de rivier de Eure.'

'Een rivier als de Avre?'

'Hm ja, iets breder denk ik. Ik was de vijfde in een rij van zes kinderen die in leeftijd elkaar snel opvolgden. Mijn vader, de zoon van een

boer, werd als horige gedwongen te verhuizen nabij de burcht om er steenkapper te worden en te trouwen met mijn moeder. Hij kreeg er eerst de tijd om een hut voor zijn pasverworven familie te bouwen. Daarna werd hij opgeleid tot steenkapper. Omdat het werk aan het onderhoud van de muren van een kasteel nooit eindigt, was zijn toekomst verzekerd, maar lag ze ook vast. Hij was steenkapper en zou het ook blijven. Hij zou een of meerdere zonen opleiden tot steenkapper en andere zonen zouden boer of pachter worden. Als ze veel geluk hadden konden ze zich vrijkopen, of misschien naar een stad vluchten en daar een ambacht leren.'

'Was het ook zo'n ronde hut, gedekt met riet en muren van leem, zoals bij ons in het dorp?' vroeg Lisette nauwelijks opkijkend, terwijl ze haar eigen haar vlocht. Ze kende dit deel van het verhaal al lang.

'Ja, precies dezelfde, met een vuurplaats in het midden en erboven een rookgat. Mijn vader, mijn moeder, mijn twee zusjes en drie broers, twee zeugen, een geit en een toom kippen sliepen allemaal samen in een hut, waarvan de muren bestonden uit verticale staken, gevlochten wilgentenen en afgedicht met leem. Het dak was met riet gedekt en stak vol ongedierte. Vader moest vier dagen per week herendienst verrichten bij de heer van het kasteel als steenkapper. De twee werkdagen die hij over had, mocht hij een lapje grond bewerken, om zo in het levensonderhoud van de familie te voorzien. De zevende dag, de zondag, was de dag van de Heer en daarop werd niet gewerkt. Wij werden grootgebracht met knollen, rapen en gerstepap, gemaakt van de melk van de geit, als ze niet droog stond tenminste. Soms kregen we ook brood, of pruttelde een stoofpotje van groenten met wat fijngesneden reepjes spek op het vuur.'

Lisette rolde met haar ogen. 'Moeder, dat verhaal ken ik. Ik wil dat je me over mijn vader vertelt!'

'Geduld mijn schat, laat me toe alles in zijn context te plaatsen. Ik kom zo dadelijk aan bij de koning.' Gerlinde keek rond zich en zag de kan met wijn van de graaf staan. Ze stond recht, goot wat wijn in een beker en lengde die aan met water.

'Ook eens nippen?'

'Moeder!' riep Lisette uit. 'Dat is wijn van de graaf? Mag dat wel?'

Gerlinde glimlachte. 'We gaan het hem niet vertellen.' Ze nam een slok en gaf de beker door aan haar dochter. 'Proef ook eens,' moedigde ze Lisette aan.

Lisette nam voorzichtig ook een slok. 'Lekker.'

'Het was de burchtheer die de vesting beheerde en instond voor de voltooiing van de werken blijkbaar opgevallen dat ik een knap en schrander meisje was. Ik was amper een jaar of tien toen ik gesommeerd

werd bij de burchtheer te komen en vernam dat ik voortaan in de keuken van het kasteel moest helpen. Mijn vader was daar niet treurig om. Weer een mond minder te voeden. Ook mijn moeder vond dit niet erg, want ze wist dat mij op het kasteel een beter leven wachtte. Ze kregen daar in elk geval in de winter beter eten dan het eentonig menu van rapen en wortelen. Haar dochter zou daar tenminste brood krijgen en misschien af en toe wat kaas of buikspek.'

Gerlinde nipte aan de beker. 'Hmm. Ja, echt lekker. De graaf weet wat goed is.' Ze gaf de beker door aan Lisette.

'Ik had het naar mijn zin in de keuken van het kasteel,' vervolgde Gerlinde. 'Mijn werk bestond vooral uit groenten schoonmaken en snijden. Later mocht ik ook helpen bij het maken van het deeg voor de pasteien en brood. Gertrude, de jonge vrouw die de keuken leidde, nam mij onder haar hoede. We konden het erg goed met elkaar stellen. Ik hield van Gertrude als een tweede moeder.'

'Hoe zag Gertrude eruit?'

'Gewoon, een jonge vrouw, ik denk zo'n tien jaar ouder dan ik. Blond, een heel vriendelijk, rond gezicht, niet zo groot en wat aan de mollige kant.'

'Had zij geen man?'

'Nee, met een man en een nest kinderen zou ze geen tijd meer hebben voor het beheer van de keuken, had ze me eens verteld. Dat wist de burchtheer ook en dus had hij geen man voor haar geregeld. Gertrude rouwde daar niet om. Ze was best tevreden met haar leven. Omdat ik in de gunst stond bij haar, wekte dit jaloezie op bij andere meisjes die daar al veel langer werkten. Zo werd ik regelmatig gepest. Mijn rood haar was vaak het onderwerp van spot. Ze verweten me voor rosse en luizenkop. Op de slaapzaal kreeg ik dan ook de plaats bij de deur toegewezen, waar het altijd tochtte en ik 's nachts om de haverklap gewekt werd door de opengaande deur van een meisje dat moest plassen. Toen ik ongeveer veertien was mocht ik bij Gertrude in het bed naast de oven slapen, in plaats van in de slaapzaal. Het was er lekker warm in de winter. Zo werd ik ook minder gepest. Af en toe nam Gertrude wel eens een man mee in haar bed en dan moest ik een nacht in de slaapzaal doorbrengen. Ze beschermde me zo veel ze kon en ik leidde daar in de keuken eerder een zorgeloos leven. Ik was een meisje toen ik in de keuken van de burcht van Gisors aankwam en werd er een jonge vrouw. Nu besef ik pas wat een geluk ik had met Gertrude. Het was zij en niet mijn moeder die mij vertelde wat ik moest doen toen ik voor het eerst vloaide. Het was Gertrude die mij troostte als ik weer eens gepest werd en daarna de pestkoppen flink de les las. Toen ik mijn eerste liefje had, was het ook

Gertrude die me vertelde hoe meisjes met jongens moesten omgaan om niet zwanger te worden.'

'En jouw moeder? Je kon haar toch opzoeken?'

'Ja, dat wel, maar niet zo vaak. Langzaam vervreemde ik van mijn eigen moeder. Ik zag haar nauwelijks. Enkel op feestdagen en af en toe op een zondag mocht ik mijn ouders opzoeken. Ik was echter veel liever bij Gertrude in de warme keuken dan in die bedompte, killige hut, waar de deur zomer en winter openstond, omdat dit de enige opening was die het daglicht doorliet. Ik was er echt niet rouwig om toen ik, nauwelijks dertien, op zon- en feestdagen ook moest helpen opdienen in de grote zaal en zo nog minder op bezoek kon.

Gertrude gaf mij ook haar geheime recepten mee van die overheerlijke pasteien, gevuld met wilde boschampignons en stukjes mals lamsvlees, gekruid met tijm en laurier. De kasteelheer was er verlekkerd op. Ik leerde van Gertrude ook stoofpot maken, bierbrouwen, de provisiekamer beheren, honingkoekjes bakken, vlaaien maken...'

'Moeder, je beloofde me te vertellen over mijn vader en nu ben je al meer dan een half uur bezig met vertellen wat ik al lang weet.'

'Niet zo ongeduldig meisje, ik ben er bijna.' Gerlinde stond recht en legde een paar blokken hout op het vuur. Lisette schoof vlug haar fauteuil wat achteruit om de gensters te ontwijken.

'Ik groeide op en Gertrude noemde mij een echte schoonheid. Ze prees me om mijn mooie glimlach, mijn rank figuur en mijn goedgevulde boezem. Waarschijnlijk had ze wel gelijk, alhoewel ik mezelf niet zo mooi vond. Ik vond mezelf te groot en te fors gebouwd.

Het maakte de jongemannen van de burcht van Gisors blijkbaar ook niks meer uit dat ik rode haren had. Integendeel, aan belangstelling van het andere geslacht had ik echt geen gebrek. Ik had alle moeite om de mannen op afstand te houden. Gertrude waarschuwde me. Wees geduldig, zei ze. Voor jou is er wel iets beters weggelegd dan een lompe paardenknecht of boerenzoon. Met jouw verstand en schoonheid moet je hoger mikken. Ze had gelijk. Ik was nog altijd een horige en ik wilde niet eindigen in een hut, met een nest kinderen om me heen, zoals mijn ouders. Mijn liefjes wisten het vlug. Kijken mocht, aankomen niet.'

'Hé moeder, wat bedoel je daar mee?'

'Lisette, hou je niet voor de domme. Je weet genoeg wat ik bedoel. Ze mochten eens kijken, een zedig kusje geven. Aanrakingen waren uitgesloten. Als ze begonnen handtastelijk te worden was ik weg.'

Lisette schaterde het uit.

'Allee, Lisette, jij laat toch ook niet meer toe veronderstel ik?'

Lisette haar lach bevroor op haar lippen. 'Moeder, doe niet zo vervelend en vertel verder. Ik wil horen hoe je mijn vader ontmoette, hoe hij was, hoe...'

'Dat komt dadelijk,' onderbrak Gerlinde haar. 'Ik was net op dat punt aangekomen. Luister, na acht jaar graafwerk was in 1111 de slotgracht klaar. Ik herinner me het nog goed, omdat de burchtheer toen voor al de bewoners van de burcht een groot feest gaf. Het kasteel was opgetrokken rond een bestaand versterkt herenhuis, met keuken en bijhorende stallen. Stevige vestigingsmuren met vier hoektorens, een poortgebouw met ophaalbrug en een diepe slotgracht rondom, beschermden voortaan zijn inwoners. De vesting vormde een vooruitgeschoven stelling van de hertog van Normandië tegen de grillige plannen van de Franse koning.'

'Die hertog van Normandië was mijn vader hé?'

'Ja, hij was en is het nu nog altijd: hertog van Normandië en koning van Engeland. In oktober 1112 zou koning Hendrik enkele dagen op het kasteel verblijven. Het was toen dat ik hem leerde kennen. Zijn leger zou zich in Gisors hergroeperen. Hij bereidde een campagne voor tegen enkele Normandische rebellenleiders en graaf Fulko van Anjou. Koning Hendrik rekende hierbij vooral op de steun van Guillaume de Montfroid van het graafschap Avre.'

'Ah, graaf Guillaume kent dus mijn vader al lang?'

'Ja, natuurlijk. Hendrik was zijn oom, want de moeder van onze graaf, vrouwe Adelheid van Normandië, was de zuster van koning Hendrik.'

'Dus als ik het goed begrijp, dan is graaf Guillaume mijn neef? Waarom heeft dit er nooit iemand tegen mij gezegd?'

'Omdat, zolang koning Hendrik jou niet als zijn dochter erkent, je ook geen familie bent, noch van koning Hendrik, noch van onze graaf. Daarom.'

'Dus straks ben ik niet alleen de dochter van de koning, maar ook de neef van onze graaf en de kleindochter van Willem de Veroveraar.'

'Een kleine correctie, mijn lieve wijsneus, koning Hendrik zal je erkennen als zijn buitenechtelijke dochter. En, over buitenechtelijke kinderen gesproken, hij heeft er reeds meer dan twee dozijn erkend. Jij zult daar dan één van zijn. Hijzelf heeft maar twee wettelijke kinderen, met name Mathilda van Engeland en William Adelin, die spijtig genoeg bij een schipbreuk om het leven kwam. Henri de Montfroid was er erg bevriend mee.'

'Vertel verder, moeder.'

‘In die bewuste maand oktober van 1112 werd ik door de burchtheer uitgekozen om de eretafel en in het bijzonder de koning te bedienen.’

‘Je was toen zestien.’

‘Ja, zestien of zeventien. Wat ik niet wist en de burchtheer echter wel, was het feit dat koning Hendrik een liefhebber was van vrouwelijk schoon, vooral roodharige jonge vrouwen. De burchtheer had mij dan ook uitdrukkelijk de opdracht gegeven, zijne koninklijke hoogheid niet alleen gul te bedienen, maar ook aan al zijn wensen te voldoen. Daarbij greep hij mij ruw bij de kin, keek me strak in de ogen en herhaalde: “Al zijn wensen. Ik wil niet dat de koning zich bij mij komt beklagen, omdat je hem weigerde te voldoen.” Ik had het begrepen. Ik wist precies wat de burchtheer suggereerde. Weigeren kon ik niet, ik was immers een horige. Horigen zijn met lijf en goed eigendom van hun heer. Als ik hem ontstemde, kon hij mij uit de keuken weghalen of met zweepslagen bestraffen. Zo simpel was dat.’

‘Allee, moeder. Wil je zeggen dat je...’

‘Ja. Indien de koning mij opmerkte en mij ontbood in zijn bed, moest ik hem mijn maagdelijkheid schenken. Daar was geen ontkomen aan. ‘s Avonds moest ik op het banket de eretafel bedienen. Ik was bloednervuus. De koning was vergezeld van enkele van zijn trouwste ridders. Ik zie het nog zo voor me. Naast de koning zat onze graaf Guillaume. Ik merkte hem ook wel op, omdat hij een opvallend mooie man was, doch eigenlijk had ik veel meer oog voor de koning. Hij was in die tijd de knapste man van het gezelschap. Groot, donker haar met al wat grijs ertussen, verzorgde baard...’

‘Hoe oud was hij toen?’ onderbrak Lisette haar moeder ongeduldig.

‘Laat me eens even nadenken. Hmm... ik denk ongeveer vijfenveertig. Nee, zesenvieftig, want als ik me goed herinner is hij in 1068 geboren.’

‘Moeder!’ riep Lisette uit en ze rolde met haar ogen. ‘Je gaat me toch niet vertellen dat je toen je zestien was, een man van vijfenveertig knap vond!’

‘Hij was zo maar geen man, hij was koning en je gelooft het of niet, hij straalde dat ook uit. Ik kan het moeilijk beschrijven.’

‘En dan, mocht je met hem praten?’

‘Nee. Ik was vooraf gewaarschuwd enkel op vragen te antwoorden. Ik mocht zelf het woord niet tot hem richten. Op het ogenblik dat ik wijn inschonk voor de koning en me wat voorover moest buigen, voelde ik

dat zijn hand op mijn achterste bleef rusten. Hij vroeg mij gewoon na de maaltijd naar zijn kamer te komen.'

'Dat was alles?'

'Ja. Het klonk wel niet als een vraag, eerder als een bevel.'

'En deed je dat,' vroeg Lisette.

'Natuurlijk, de koning, die mij uitkoos. Dat kon ik toch niet weigeren en ik wilde het niet ook. Ik kreeg van de vrouw van de burchtheer een sober grijs kleedje, afgezet met een wit boordje aan het bustiertje en aan de mouwen. Het kleed had een diepe uitsnijding, samengehouden met een wit rijgkoordje. Nooit in mijn leven had ik zoiets moois aangehad. Een dienaar bracht mij naar de slaapkamer van de koning. Ik trilde van opwindning toen hij bij de koning aanklopte, me binnenliet en terug de deur achter zich sloot. Koning Hendrik stond met zijn rug naar de haard en keek naar mij. Hij kwam naar me toe en maakte de strik los die mijn rode schouderlange haren samenbond, zodat het over mijn rug golt. Hij vroeg me eens rond te draaien, zodat hij in het licht van enkele kaarsen mij kon bewonderen. Hij zei dat hij zelden zo'n schoonheid had aanschouwd.'

'Heeft hij dat echt gezegd?' vroeg Lisette ongelovig.

'Ja. Dat waren zijn woorden. De volgende morgen werd ik wakker naast de koning en ik was geen maagd meer. Ik was een vrouw geworden.'

Gerlinde keek dromerig voor zich uit. Ze herinnerde zich maar al te goed die eerste avond met de koning. Hij vroeg haar zich te ontkleden. Ze stond naakt en beschroomd voor hem. Hij vroeg haar hoe ze heette.

'Gerlinde, Sire.'

Ze hoorde zijn ademhaling versnellen en zag aan zijn blik dat hij haar wilde bezitten. De koning ging achter haar staan en omvatte met beide handen haar stevige borsten. Hij zoende haar in de nek en snoof haar geur op. Zijn rechterhand dwaalde naar beneden en streelde haar strakke buik. Een vreemde tinteling in haar onderbuik verontrustte haar. Ze voelde haar hart kloppen in haar keel. Hij liet zijn hand verder zakken en kroelde even in haar rode schaamhaar. Ze huiverde. Daarna zakte zijn hand nog lager, tussen haar benen. Hij duwde haar dijnen wat uiteen en voelde dat ze vochtig was. Ze bleef roerloos staan. Ze was onervaren en trilde. Ze vermoedde zo ongeveer wel wat er zou volgen. Gertrude had het haar beschreven. De koning stak zijn hand uit en ze legde haar hand in de zijne. Haar hand beefde. Was het angst? Was het opwindend?

‘Kom, wees niet bevreesd. Ik doe je geen pijn,’ zei hij en leidde haar naar zijn bed. Ze zette zich neer op de rand van het bed. Vlug ontkleedde hij zich, zijn blik strak op haar gericht. Gerlinde zag voor het eerst in haar leven een volledig naakte man in staat van opwinding. In haar ogen was hij toen de aantrekkelijkste man die ze ooit had gezien. Hij had een erg gespierd lichaam. Heel zijn houding, zijn manier waarop hij zich ontkleedde en al zijn gebaren toonden een zelfvertrouwen en vastberadenheid, zo kenmerkend voor hem. Hij was een koning, zelfs naakt. In zijn ogen las ze zijn begeerte. Hij neigde zich naar haar toe, legde zijn hand op haar schouders, zoende haar hartstochtelijk en duwde haar achterover op het bed. Daarna ging hij zonder veel omhaal, hijgend tot de daad over.

Toen hij merkte dat er wat obstructie was bij het penetreren, trok hij zich terug en vroeg, of ze misschien nog maagd was.

‘Ja,’ had ze gefluisterd.

Hij beroerde haar lippen. ‘Ben ik dus de eerste?’ murmelde hij.

Overbodige vraag eigenlijk. Een maagd is een maagd en heeft nog nooit een man bekend, anders is ze geen maagd. Ze had geknikt, met moeite een glimlach onderdrukkend. De koning die als een bedeesde jongeman haar lippen beroerde, haar borsten kustte, haar buik streefde, haar schoot binnendrong... Een zalig gevoel maakte zich toen van haar meester en ze gaf zich aan zijn omarming over. Ze herinnerde het zich nog allemaal. Het was voor haar het begin geweest van een stormachtige nacht.

Na hun samenzijn stond de koning op en nodigde haar uit om met hem een beker wijn te delen. Hij zoende haar opnieuw, streefde haar, leidde haar hand naar zijn lid en ze voelde opnieuw zijn begeerte groeien. Ditmaal nam hij zijn tijd en leerde hij haar, onervaren als ze was, hoe ze een man het best kon plezieren. Daarna reed ze voor het eerst in haar leven op golven van genot, want de koning was een erg ervaren minnaar, die wist dat men geen genot kon ontvangen zonder er te geven. Een koning en een lijfeigene. Voor haar een sprookje. Voor hem een avontuurtje.

‘Hé, moeder je bent aan het wegdromen. Vertel me wat er die nacht gebeurde!’ riep Lisette ongeduldig uit.

‘Dat hang ik niet aan jouw neus, mijn lieve dochter. Ik wil je wel vertellen dat het niet bij die ene nacht bleef. Ik werd de minnares van de koning. Ook de volgende nacht deelde ik het bed met hem. Met spijt in het hart moest koning Hendrik me enkele dagen later op het kasteel van Gisors achterlaten. Zijn leger stond klaar. Hij trok immers op tegen

enkele Normandische rebellenleiders. Voor hij vertrok, beloofde hij mij echter terug te komen, als de veldtocht voorbij zou zijn. De koning had nog voor zijn vertrek een eigen kamer in de burcht voor mij geregeld. Ik zou beschikken over een kamenierster en opgenomen worden in het huishouden van de burchtheer. Ik mocht absoluut niet meer in de keukens werken.

‘De burchtgraaf zal je ook een vrijbrief geven,’ zei hij. ‘Het past niet voor een koning, om het bed te delen met een horige. De rest regelen we wel als ik terugkom,’ voegde hij eraan toe.

Lisette slaakte een zucht van verbazing. ‘God almachtig, de koning als vrijer hebben! Wat een eer.’

‘Ja, zeg dat wel. Hij kwam in volledige wapenuitrusting afscheid van me nemen. Hendrik zag er prachtig uit in zijn blinkend harnas, met zijn koninklijke mantel over zijn schouders. Met tranen in de ogen wenste ik hem succes bij zijn veldtocht en vroeg hem voorzichtig te zijn. Ik barstte in tranen uit toen de poort uitreed. Ik besepte dat ik op een paar dagen verliefd was geworden op een koning en hoopte op een eeuwigdurend sprookje. Ik was naïef en goedgevolig. Alhoewel Gertrude me intussen had ingelicht over de geruchten van zijn talloze avontuurtjes en zijn talrijke bastaardkinderen, lachte ik ze weg. Voor mij waren het roddels en jaloezie.

‘Hij kwam niet meer terug en jij was zwanger van mij. Zo is het toch gegaan denk ik,’ voegde Lisette eraan toe.

‘Helemaal niet, mijn dochter. Reken maar eens goed, ik was ongeveer zeventien en dus gebeurde dit in het jaar 1113. Jij werd pas in 1119 geboren, zes jaar later.’

‘Dus kwam de koning terug?’

‘Niet zo vlug, Lisette. Ik ging de volgende dag uithuilen bij Gertrude. Zij troostte me. “Het bed delen met een koning is niet iedereen gegeven,” zei ze. “Je bent geen horige meer, je moet niet meer werken, je krijgt mooie kleren en een eigen kamer met een bediende. Wat kom je je hier beklagen! Hij komt wel terug. Zorg er wel voor dat je niet zwanger geraakt,” gaf ze me als goede raad mee, “anders zal zijne majesteit je laten vallen als een steen. Zorg ervoor dat je begeerlijk blijft en er wachten je enkele mooie jaren. Vraag hem een jaarinkomen. Vraag hem juwelen, want geloof me vrij, dit sprookje zal eindigen, misschien vroeger dan je verwacht. Koningen voeren vaak oorlogen en sterven meestal jong, of anders vallen ze op jongere minnaressen.” Gertrude vroeg ook of ik voorzorgen had genomen. Daar had ik niet aan gedacht. Gelukkig, een paar dagen later kreeg ik mijn maandstonden. Ik was niet in verwachting. Maar ik nam het voornemen om er in het vervolg aan te denken.’

‘Wat bedoel je met voorzorgen moeder?’

‘Je weet wel, zoals ik jou en Isolde vroeger heb uitgelegd dat je door een met in ciderazijn gedoopt sponsje in te brengen, je zwangerschap kunt voorkomen.’

‘Mag een koning buiten zijn huwelijk wel gemeenschap hebben met een andere vrouw? Mocht dit wel van de kerk?’

‘Een koning staat boven de kerkelijke regels. Hij is immers een gekroond hoofd.’

‘Maar jij niet.’

‘Weet je wijsneus dat ik daar allemaal niet aan dacht en het me op dat ogenblik niet kon schelen. Laat me verder vertellen. Koning Hendrik kwam terug. Hij had met zijn veldtocht de Normandische opstandelingen verslagen en de leiders gevangengenomen. Graaf Fulko van Anjou trok zich uit de alliantie met de Franse koning terug. Er zat voor de Franse koning Lodewijk de Dikke niets anders op, om met zijn rivaal een vredesverdrag te tekenen. Als overwinnaar bepaalde koning Hendrik dat dit vredesverdrag zou getekend worden op het kasteel van Gisors. Hij gaf als reden op dat deze Normandische versterking immers op de grens lag met Anjou en de koninklijke domeinen. De ware reden echter was ik. Hij wilde mij zo vlug mogelijk terugzien. Iedere dag, vier maanden lang, had hij aan mij gedacht zei hij op het moment dat ik bij zijn terugkeer in zijn armen lag. Ik was zo argeloos en dom om te geloven dat hij in vier maanden met geen andere vrouw had geslapen.’

‘God almachtig, en was het ook zo?’

‘Toen wist ik niet beter. Of misschien wilde ik het ook niet weten. Pas later kwam ik van je vader te weten ...’ Gerlinde zuchtte, ‘dat je als vrouw niet kon verwachten, je de enige was naast zijn echtgenote. Hij had meerdere vrouwen nodig. Waar was ik weer gebleven?’

‘Bij het vredesverdrag van Gisors,’ hielp Lisette haar moeder.

‘Precies. In maart 1113 was er een grote drukte en bedrijvigheid op het kasteel van Gisors. Hendrik had zijn veldtocht gewonnen. De Franse koning Lodewijk VI en de Engelse koning Hendrik I zouden er dus een vredesverdrag tekenen. In Gisors aangekomen, liep koning Hendrik direct door naar het badhuis. Er stond al een houten kuip dampend water klaar. Hij liet mij onmiddellijk ontbieden. Ik zeepte hem in met een spons. Ik waste hem, droogde hem af en hij zoende mij hartstochtelijk. Die nacht bedreven we meermaals de liefde. De volgende dag liet Hendrik de Franse koning de hele voormiddag antichambrenen in de wachtzaal. Hij was immers de overwinnaar. Die tijd bracht Hendrik door in het badhuis, in een kuip dampend water, samen met mij. Stel je voor

Lisette, door mij zat de Franse koning een hele voormiddag lang te wachten op koning Hendrik.'

Lisette sloeg een hand voor haar mond en proestte het uit. 'Echt waar?'

'Echt gebeurd. Na de middag werd in de grote zaal van het kasteel van Gisors, met talrijke edelen als getuigen, door Hendrik en Lodewijk een vredesverdrag getekend. Koning Hendrik had zijn eerste oorlog tegen de Franse koning met glans gewonnen. Hij was niet alleen de morele overwinnaar, tevens erkende de Franse koning voor het eerst Hendrik als wettelijke hertog van Normandië. Daarenboven werd hij ook erkend als leenheer van Maine en Bretagne. Deze rechten claimden de Normandische hertogen al ten tijde van Willem de Veroveraar, maar in het verdrag van Gisors werden ze nu officieel erkend door de Franse koning. Diezelfde nacht grapte Hendrik, toen hij in mijn armen rustte, dat ik me aan bigamie bezondigde. Ik sliep immers met twee mannen samen in één bed: een hertog en een koning.'

'Heb je de Franse koning gezien?'

'Ja, heel even maar. Tijdens de privé ontmoeting, voor de ondertekening van het verdrag, stelde Hendrik me aan Lodewijk voor. Hij maakte me een compliment over mijn haar. Daarna moest ik gaan. Bij officiële gelegenheden was ik niet gewenst. Je mag niet vergeten dat ik niet tot de adel behoorde. Buiten het feit dat ik de maîtresse van de koning was, had ik verder niets te betekenen in het wereldje van koningen en hertogen. Het was ook in de loop van de jaren die volgden dat ik graaf Guillaume de Montfroid beter leerde kennen. We konden uitstekend opschieten met elkaar.'

'Probeer je me nu te vertellen moeder dat je ook iets had met de graaf?' vroeg Lisette ongelovig.

Gerlinde schudde heftig het hoofd. 'Nee, zeker niet. De koning ontrouw zijn, zou me mijn hoofd gekost hebben. Daarvoor had hij me gewaarschuwd. Hij duldde geen concurrentie, zelfs niet toen hij mij aan de kant had geschoven.'

'Ah, nu begrijp ik waarom jij en de graaf zo vreemd met elkaar omgaan. Beiden voelen jullie iets voor elkaar, maar jullie mogen ...'

'Hou op,' onderbrak Gerlinde berispelend haar dochter. 'Probeer niet te insinueren, wat er nooit is en was.'

'Maar wel kan komen.'

'Alleen God weet wat de toekomst brengt. Je leidt me af van mijn verhaal.'

'Je hebt gelijk moeder, vertel alsjeblieft verder. Verontschuldig me dat ik je onderbroken heb.' Mijn moeder heeft echt gevoelens voor de graaf, dacht Lisette. Dat moet ik Isolde vertellen.

Gerlinde stond recht en gooide de resterende blokken hout op het vuur. Ze zou na het gesprek met Lisette een van de bedienden moeten aansporen, om houtblokken bij te brengen. De kamer mocht niet afkoelen. In de vooravond had de graaf hier nog een bespreking met de rentmeester en zijn klerken. Ze overdacht wat ze verder kon vertellen aan haar dochter en wat niet. Zeker niet de pikante details. Ze had een erg passionele affaire gehad met de koning. Gerlinde moest glimlachen toen ze daaraan terugdacht. Of alle mannen zo ondernemend en wellustig waren, wist ze niet. Tot dan was Hendrik haar eerste en enige minnaar geweest. Ze had evenwel vaak in de vrouwenvertrekken, tijdens gemeidelijke uurtjes borduren en handwerk, pikante bedgeheimen van andere vrouwen aanhoord. Ze hadden beslist gebloed tot achter hun oren, indien zij hun had verteld wat ze allemaal met de hartstochtelijk koning had beleefd. Doch deze bedgeheimen hield ze voor zichzelf.

Gerlinde ging terug zitten en vervolgde. 'De jaren die volgden na het verdrag van Gisors in maart 1113, bracht ik meestal door met wachten op het bezoek van mijn geliefde.'

'Moeder, hoe sprak je dan mijn vader aan? Zei je liefste tegen hem, of Hendrikje of zo?'

Gerlinde lachte. 'Ben je gek? De koning spreek je aan met Sire of uitzonderlijk met liefste koning Hendrik.'

'Dat meen je niet!' Lisette staarde haar moeder met open mond aan. 'Als jullie, je weet wel... Zei je dan: Sire, ik lig wat ongemakkelijk?'

Gerlinde keek haar dochter aan en beiden schoten luidkeels in een lach. Eenmaal uitgelachen nam Gerlinde de kan met wijn en schonk de beker nog eens vol. Ditmaal goot ze er geen water meer bij. Ze nam een flinke slok en reikte hem over aan Lisette.

'God almachtig, wat lekker. De graaf heeft een verfijnde smaak.'

'Dat zal wel, het is zijn favoriete kruidenwijn. Het vaatje in de kelder is zo goed als op. Neem een slok. Die kans krijgen we niet vaak meer.'

'Zal de graaf het niet merken?'

'Zeker weten. Ik vertel hem naar waarheid dat we de kruidenwijn uitermate lekker vonden,' giechelde Gerlinde.

'Moeder! Je bent dronken!'

'Oh, wat beneveld, zo erg is dat niet. Waar was ik weer gebleven? Oh ja, dat ik de koning maar af en toe zag. Ik was niet beter gewoon en

was al blij dat hij, een gekroonde koning, aandacht aan mij schonk. Ik, de dochter van een steenkapper. Zelden kwam hij met lege handen. Meestal had hij wel een geschenkje bij. Soms zelfs dure juwelen: een gouden ring, een hangertje, oorbellen...als wilde hij daarmee mijn tijd afkopen. Ik heb ze nog allemaal. Je hebt ze al zo vaak gezien in mijn juwelenkistje.'

'Moest je die juwelen dan niet teruggeven, toen hij je wegstuurde naar Nonancourt?'

'Nee, wat konden hem die paar juwelen schelen. Hij was soms krenterig, zegden zijn bedienden. Ik heb daar echter nooit iets van ondervonden. Hij heeft me, toen ik naar Nonancourt vertrok, via zijn kamerheer een beurs met twaalf gouden ponden laten overhandigen. Indien hij vroegtijdig kwam te overlijden, wilde hij niet dat zijn dochter varkens zou moeten hoeden. Althans, dit waren de woorden van zijn kamerheer.'

'Twaalf gouden ponden! Dat is een vermogen waard. Heb je dat geld nog?'

'Ja hoor. Eigenlijk behoort het jou toe. De graaf heeft het in bewaring en het zal je pas overhandigd worden, als koning Hendrik er niet meer is.'

'Er niet meer is?'

'Ja, als hij komt te sterven voor je aan zijn hof ontboden wordt.'

'En anders?'

'Mag ik het naar goeddunken beheren.'

'Heb je geen recent nieuws over onze familie in Gisors?'

'Nee, eigenlijk niet. Mijn vader, uh... jouw grootvader, is een tiental jaar geleden gestorven en kort daarop mijn moeder. Soms verneem ik wel iets over mijn broers en zusters van een rondreizende handelaar, doch dat is intussen al een paar jaar geleden. Mijn jongste broer Galrik is getrouwd en heeft de pacht van vader overgenomen. Mijn andere broers en zusters wonen verspreid over Normandië en Bretagne. Ik zal hen waarschijnlijk nooit meer terugzien.' Gerlinde staarde dromerig in de vlammen.

Lisette wapperde met haar hand voor de ogen van haar moeder. 'Allee, moeder, het is nu geen tijd om te dromen. Vertel verder alsjeblieft.'

Gerlinde glimlachte. 'Je hebt gelijk. Soms ging er zelfs een volledig jaar voorbij eer koning Hendrik terugkwam. Dan was hij weer gedurende een hele maand aanwezig op het kasteel van Gisors. Ik begon ook langzamerhand te vermoeden dat hij nog andere minnaressen had. Een gezonde man als de koning stelt zich niet tevreden met om de paar maanden wat bedgenoegens. Ik vroeg er nooit iets over. Ik wist dat hij

jaloersheid haatte. De koning maakte me vaak complimentjes en zei dat ik de mooiste vrouw was die hij kende. Waarschijnlijk was het voor hem ook zo, anders was hij niet keer op keer naar Gisors teruggekeerd om mij te zien. Het woord liefde of houden van gebruikte hij nooit. Liefde, dat bestond niet voor hem. Trouw, dat wel, maar dan enkel voor zijn onderdanen, vazallen, zijn vrouw, zijn minnaressen, niet voor hem. Ik had snel door dat als ik hem als minnaar wilde behouden, het niet volstond om hem een paar keer per nacht het vuur in de lenden te jagen en hem genot te bezorgen...'

'Moeder, dat wil ik niet horen. Nu ga jij te ver!' protesteerde Lisette.

'Misschien heb je gelijk, maar ik wil daarmee mijn standpunt verduidelijken: een vrouw moet andere kwaliteiten bezitten om een koning zijn aandacht gaande te houden. Ik kon vooral goed luisteren en toonde belangstelling voor zijn politieke intriges van die tijd. Hij kon uren praten over zijn plannen, zijn vijanden, zijn bestuurlijk en rechterlijk systeem dat hij aan het opzetten was. Soms vroeg hij mij wat ik ervan dacht en blijkbaar telde mijn mening, want na enige tijd besprak hij vaak zijn beslissingen met mij nog voor hij die aan zijn adviesraad voorlegde. Hij had toen ook nog een goed gevoel voor humor en we lachten heel wat af. Op een dag zette hij een schaakspel voor mij op het bed. Hij legde me de regels van het spel uit. Sinds die dag brachten we, als hij in Gisors was, uren aan een stuk door gebogen boven het schaakbord. Hij was door het schaken gefascineerd. Eens bezig, verloor hij iedere notie van tijd. Hij prees me vaak. Ik was een uiterst bekwame tegenstander, zei hij. Omdat ik een vlugge leerlinge was en hij eigenlijk maar een middelmatig speler, speelde ik al vlug op zijn niveau en zelfs beter. Doch ik verborg het voor hem en liet ik hem vaak winnen, want bij verlies kon hij nogal korzelig worden.'

'Daar heb je dus die passie voor het schaken ontwikkeld.'

'Ja, bereid je er maar op voor. Het eerste wat hij je zal vragen is: of je kunt schaken. Maar goed. Als hij er niet was, bracht ik mijn tijd door met weven en borduren bij de andere dames op het kasteel, terwijl we onder mekaar gezellig keuvelden. Nooit lieten ze merken dat ik er niet thuishoorde, althans zo voelde het toch aan. Blijkbaar was mijn status als minnares van de koning gewichtig genoeg om onder deze adellijke dames te vertoeven. Soms ging ik terug naar de keuken, naar Gertrude, om wat te helpen en om de tijd van het wachten vlugger te laten passeren.'

Gerlinde goot de rest van de kan in de beker. Zij en Lisette namen om beurt een paar slokken tot die leeg was.

‘Midden december 1118 kwam koning Hendrik onverwacht terug naar Gisors,’ vervolgde Gerlinde haar verhaal.

‘Er waren weeral onlusten in Normandië. Enkele Normandische edelen onder leiding van Almarik van Montfort waren in opstand gekomen,’ vervolgde Guillaume haar verhaal. Gerlinde en Lisette keken geschrokken op. Ze hadden de graaf niet horen binnenkomen.

‘Ik was er toen ook bij,’ grijnslachte Guillaume de Montfroid. ‘Ik had met de koning een paar dagen voordien een flinke woordenwisseling gehad over zijn beleid en was vastbesloten zijn dienst te verlaten.’ Hij ging naar de kan, hief ze op en goot nog welgeteld twee druppels in zijn beker. Guillaume fronste de wenkbrauwen en keek beide dames beurtelings aan. ‘Hebben deze twee schoonheden mijn wijn opgedronken?’ vroeg hij gespeeld bars en kon de lachrimpels om zijn ogen niet verbergen.

‘We zouden niet durven, heer. Ik vermoed dat het de slotgeest was,’ fleemde Gerlinde.

‘Ook goed, dan laat ik een nieuwe kan brengen. Wat een killig koud weer buiten.’ Hij ging vlak voor de haard staan om zijn rug te warmen en keek beide vrouwen onderzoekend aan. ‘Ah ja, ik begrijp het al. Jullie moeten weldra afscheid nemen en de moeder vertelt dochterlief het verhaal van haar leven.’

‘Zoiets, ja,’ antwoordde Gerlinde.

‘Stoor ik?’

‘Eigenlijk wel, heer. Dit is een moeder dochter moment.’

‘Ah zo. En in je verhaal was je beland op het ogenblik dat je nog in Gisors verbleef? Parbleu! Herinner je die avond toen ik je kwam vragen of je met mij meeinging naar Nonancourt?’ Gerlinde antwoordde niet want ze wist niet goed waar de graaf met deze opmerking naar toe wilde. Guillaume keek haar grinnikend aan. ‘Ik zie het al, hier ben ik te veel. Gelieve me te verontschuldigen, ik kwam enkel kijken of de haard brandde.’

Guillaume warmde snel even de handen. ‘Er is geen hout meer,’ merkte hij op. ‘Er moeten nieuwe blokken gebracht worden.’

‘Straks, als ik met mijn verhaal klaar ben, laat ik een voorraad houtblokken brengen, heer.’

Terwijl Guillaume naar de deur stapte, draaide hij zich nog even om en zei toen quasi onverschillig: ‘Gerlinde, vergeet Lisette niet te vertellen over die keer dat je plots poedelnaakt voor me stond en je mij liet genieten van een schitterend uitzicht op je vrouwelijke rondingen. Ik droom er nu nog iedere nacht van.’

‘Genoeg, heer graaf, mijn dochter hoeft niet alles te weten,’ riep Gerlinde lachend uit. Ze liep op hem toe en duwde hem speels naar buiten.’

Gerlinde sloot de deur achter hem en leunde er even tegen, alsof ze verwachtte dat hij opnieuw zou binnenkomen.

‘God almachtig,’ stamelde Lisette, ‘stond jij in je blootje voor...’

‘Zo was het helemaal niet. Ik had van de koning een mantel gekregen, afgezet met hermelijn. Je weet wel, die blauwe. Ik had die op mijn blote huid aangedaan in de slaapkamer. Ik hoorde geluid in de aangrenzende kamer en dacht dat koning Hendrik terug was. Om hem te verassen liep ik stilletjes via de tussendeur de kamer binnen. Het was er redelijk donker. Er brandde slechts een olielampje omdat er toch niemand was. Ik ging achter de koning staan, opende mijn mantel en zei: ‘Tada! Uw cadeautje, Sire.’ Tot mijn grote verwondering was het niet Hendrik, maar graaf Guillaume die zich omdraaide. Hij had van de koning opdracht gekregen, zijn koninklijke zegel te komen halen en vond die niet dadelijk.

‘Moeder! Jij presenteerde daar jezelf aan Guillaume, omdat je dacht dat het mijn vader was.’

‘Ja. Ik geneer me nog altijd als ik er aan denk. Veel kan de graaf echter niet gezien hebben. Het was donker en ik sloeg, nadat ook ik van de verbazing bekomen was, mijn mantel snel terug dicht. Ik schaamde me dood en ben toen zonder een woord met hem te wisselen naar mijn slaapkamer gevlucht. Behalve vandaag heeft de graaf nooit meer op deze gebeurtenis een allusie gemaakt. Ik dacht dat hij het vergeten was.’

‘Blijkbaar niet,’ monkelde Lisette met een twinkeling in haar ogen. ‘Zie je wel moeder. Er is iets tussen jullie. Hoe zeg je dat ook weer: plagen is liefde vragen? Iedereen op Nonancourt weet dat de graaf de laatste tijd als een kwijlende hond achter je aan loopt en jij ziet dat niet!’

‘Nu is het genoeg Lisette.’ Er verscheen een blos op Gerlinde haar wangen en vlug draaide ze haar hoofd van het licht weg, zodat Lisette het niet kon zien.

Lisette hield niet op. ‘God almachtig, dit moet ik onthouden. Je enkel kleden in een mantel, hem openen en dan zeggen: Tada, hier is je cadeautje!’ gekscheerde ze.

‘Hou op dochter, laat me mijn verhaal vervolledigen. In december 1138 was ik acht maanden zwanger,’ ging ze snel verder om Lisette van het onderwerp Guillaume af te leiden, ‘en wachtte met een bolle buik angstig op koning Hendrik. Het was sinds eind april van het jaar ervoor dat ik hem nog gezien had. Hij had al die tijd in Engeland verbleven. Zijn zoon William Adelin vergezelde hem en zoals je daarnet hoorde, ook

graaf Guillaume. Ik hoopte dat hij William Adelin aan mij kwam voorstellen. De koning reageerde uiterst koel toen hij me zag. Hij zei dat ik hem in een moeilijke situatie had gebracht. Later werd ik door zijn kamerheer gesommeerd die avond niet op het welkomstdiner te verschijnen. De koning ontbood me die avond ook niet meer in zijn bed, wat ik ook niet verwachtte. Immers, ik was acht maanden zwanger. De jongste dochter van de burchtheer was die eer te beurt gevallen, hoorde ik later.'

'Omdat je zwanger was van hem, wilde hij je niet meer zien! Wat laf! Wat een ellendeling. De koning wilde mij dus niet?'

'Oh, jawel,' corrigeerde Gerlinde haar dochter. 'Toen niet, maar nu blijikbaar wel. Anders zou hij je nu niet aan zijn hof ontbieden. Hij wilde mij niet meer,' zei Gerlinde met een bittere ondertoon in haar stem. 'Geen afscheid, geen blik, zelfs geen enkel woord meer.'

'Dus sinds hij net voor mijn geboorte zei, dat jij hem in een moeilijk parket had gebracht, heb je hem helemaal niet meer gesproken of gezien?'

'Ik heb hem nog één keer gezien, maar dat is voor straks. Gertrude had me voorbereid en het voorspeld dat dit zou gebeuren. Ik koesterde echter een klein beetje hoop dat hij zich zou bedenken, dat hij me zou missen of niet zonder mij kon. Ijdele hoop. Hij had een nieuwe minnares op Gisors: de dochter van de burchtheer. Ze was amper vijftien.' Gerlinde stond recht, liep een paar passen heen en weer. 'Koning Hendrik vertrok de volgende morgen heel vroeg. Zijn kamerheer kwam me zeggen dat de koning weldra terugkwam om alles te regelen. Ik bleef verdwaasd achter. Na zes sprookjesachtige jaren, wachtte mij nu een onzekere toekomst. De hofdames waren totaal niet meer vriendelijk voor me. Ze toonden naast een arrogante houding, ook een zekere vijandelijkheid. Twee dagen later moest ik van de burchtheer uit mijn kamer en werd terug naar de keuken van Gertrude gestuurd. Jij werd zonder veel problemen geboren in januari 1119, kort na nieuwjaar. Ik gaf je de naam Lisette, omdat ik het een mooie naam vond. Je was een gezonde baby en had rood haar, net als mijn moeder en mijn grootmoeder.'

'En jij.'

'Ja, en ik. Het is blijikbaar een familietrekje. Kort na je geboorte overleed Mathilda van Schotland, de vrouw van koning Hendrik en de toestand in Normandië was zo onrustwekkend voor hem, dat hij zelfs niet naar Engeland kon om haar begrafenis bij te wonen. Onverwacht en onaangekondigd dook hij plots terug op in Gisors. Ik liep met een emmer water over het middenplein toen hij mij, hoog op zijn paard gezeten, voorbijreed. Onze blikken kruisten elkaar enkele ogenblikken. Ik kon niet nalaten hem te bekijken met haat en misprijzen in mijn ogen.'

Hautain reed hij verder, stapte af en keek niet meer om. 's Avonds kwam Guillaume de Montfroid me een vreemd voorstel doen. Ik moest uit de ogen van de koning verdwijnen want hij wilde enkele maanden op Gisors verblijven. Guillaume zocht een min voor zijn pasgeboren dochtertje...'

'Isolde.'

'Juist.' bevestigde Gerlinde 'Op dat ogenblik had zijn dochtertje nog geen naam. Ze kreeg de naam pas later bij haar doopsel. Maar goed, hij zocht een min, omdat zijn vrouw pas was bevallen en zwaar ziek te bed lag. Later bleek het dat het een mentale ziekte was. Hij vroeg of ik met hem mee wilde naar Nonancourt om zijn dochtertje te zogen en ervoor te zorgen. Ik zou mijn status van vrije vrouw behouden, hulp krijgen van een kindermisje en voor mijn dienst een jaartoelage bekomen. Daarbij zou ik beschikken over een eigen kamer in het woonhuis en met respect, als een familielid opgenomen worden.'

'Ik moest niet lang nadenken. Ik bevestigde graaf Guillaume de Montfroid dat ik melk genoeg had om twee kinderen te zogen en dat ik graag meeding naar Nonancourt. Later op de avond werd ik ontboden bij de kamerheer van de koning. Die vertelde ongeveer hetzelfde als Guillaume, met die nuance, dat het geen verzoek maar een bevel van de koning betrof. Hij bood me, in naam van de koning, een leren beurs aan met twaalf goudstukken. De kamerheer zei dat de koning niet wilde, indien hem iets overkwam, zijn dochter varkens zou moeten hoeden. Hij deelde ook mee dat als jij zestien werd, de koning je zou erkennen en aan zijn hofhouding toevoegen. Tot dan zouden wij twee onder de hoede van graaf Guillaume de Montfroid niks te kort komen.'

'En de voorwaarde? Je vertelde me daarstraks dat er een voorwaarde aan verbonden was.'

'Ik moest de kamerheer zweren dat ik niet zou trouwen of samenleven met een andere man, vooraleer jij aan het hof geroepen werd. Anders zou jouw gouden toekomst als dochter van de koning in gevaar komen, zou ik mijn status als vrije vrouw verliezen en moest ik ook de beurs met twaalf gouden ponden teruggeven. Later hoorde ik dat Guillaume gezworen had er over te waken dat ik mijn eed gestand zou houden.'

'Wat een verhaal!'

'Het is nog niet gedaan. Ik moest me dadelijk klaarmaken om te vertrekken. De min die tot dan voor het kind van de graaf zorgde, was een horige uit het dorp. Niet zo geschikt voor het opvoeden van een adellijk kind dus. Graaf Guillaume had zijn dochter nog niet gezien, want in de periode van de geboorte was hij op veldtocht met koning Hendrik.